

Mr Chance - FN:s förfall under Ban Ki-moon

Av Niklas Ekdal
med Inga-Britt Ahlenius
(2011)

Pia Hellertz – november 2015

Och ändå blev han återvald!

Författaren och journalisten *Niklas Ekdal* har med hjälp av intervjuer och samtal med *Inga-Britt Ahlenius* och hennes dagboksanteckningar och med "FN-medarbetare, diplomater, utrikespolitisk och annan expertis i New York och Stockholm ... ingen nämnd och ingen glömd" som författarna tackar avslutningsvis, beskrivit situationen inom FN under ledning av den sydkoreanske generalsekreteraren *Ban Ki-moon*. Det är en förödande kritik som handlar om inkompetens, ointresse, maktspel, egenintressen och mycket mera. Boken är publicerad 2011.

Ban Ki-moon efterträdde år 2007 den populära och skicklige *Kofi Annan*. År 2011 ställde Ban, utan konkurrens, upp för en andra mandatperiod som generalsekreterare. Den 21 juni 2011 återvaldes han enhälligt av generalförsamlingen och kommer att fortsätta i tjänsten fram till den 31 december 2016. Hur kan det ske efter den förödande kritik som inte bara Inga-Britt Ahlenius förde fram, utan stora delar av generalförsamlingen samt även diplomater i andra länder? Niklas Ekdal har mycket ingående beskrivit processerna och kritiken bland annat med citat ur texter och genom samtal med insatta. Ett intressant avsnitt är berättelserna om de föregående generalsekreterarna och deras insatser.

Ekdal berättar att kritiken bland annat handlat om "hans obefintliga avtryck i internationell politik: dålig engelska, spretiga prioriteringar, diplomatisk försiktighet, anpassning till stormakterna, karisma som ett moln i byxor" (s.22). Inga-Britt Ahlenius menar att "dominerande aktörer" (s.8) ville ha en generalsekreterare som var anpasslig. En journalist hade skrivit att Ban Ki-moons färglöshet inte var en slump. Tvärtom var han "botemedlet mot Kofi Annans farliga karisma" (s.25). Man hade upplevt att *Dag Hammarskjöld* och *Kofi Annan* var starka ledare, som gick sina egna vägar i många frågor. Dag Hammarskjöld så till den grad att han blev mördad för att man måste göra sig av med honom. Därom är ännu inte alla ense, men många börjar alltmer luta åt

detta, vilket författaren *Gunnar Wall* beskriver i sin senaste bok, *Konspiration Olof Palme – Mordet, politikern och hans tysta fiender* (2015) där han gör jämförelser mellan utredningarna av *Dag Hammarskjöld* och *Olof Palme*.

Ekdal skriver att svenskarna utåt tillhör de som är *minst* kritiska till Ban Ki-moon. Dåvarande utrikesministern *Carl Bildt* sade sig inte ens ha läst Ahlenius slutrapport och valde därför att inte uttala sig inför media (s.25). Hur trovärdigt låter det?

Jag kan nämna att slutet på Inga-Britt Ahlenius slutrapport, *End of Assignment Report*, som hon lämnade in när hon avslutade sitt uppdrag, ligger i sin helhet, 50 sidor, som *Appendix* i boken. Slutrapporten slutar med det kända citatet av Dag Hammarskjöld: "Never for the sake of peace and quiet deny your own experience or convictions" ("Förneka aldrig din erfarenhet och övertygelse, bara för att få lugn och ro"). Tack för det inspirerande rådet!

Inga-Britt Ahlenius

En av de personer jag beundrar allra mest är den tuffa, orädda Inga-Britt Ahlenius. År 1993 blev hon chef för *Riksrevisionsverket*. Hon blev känd för en större allmänhet i samband med det s.k. bråket med dåvarande finansministern *Bo Ringholm* år 1999.¹ Sen dess har hon gjort flera uppmärksammade avslöjanden. Hon är orädd och värnar om sanningen. Hon stannade på Riksrevisionsverket till år 2003. Då sökte hon arbetet som revisionschef i FN-protektoratet Kosovo (s.38).

Inga-Britt Ahlenius deltog i den granskningskommission som analyserade vad som gick fel i mordutredningen omkring Olof Palme. Ekdal berättar att hon var mycket kritisk till den svenska naiviteten när det gällde säkerhetshot. Hon har senare tagit upp kritiken mot att man inte granskade *Stay Behind*-rörelsens eventuella roll i mordet.

Niklas Ekdals sätt att beskriva Ahlenius styrkor är fascinerande och ibland roande. Ett exempel är när han berättar om det räfst och rättarting som Ahlenius driver mot *Göran Perssons* regering som enligt Ekdal å ena sidan kännetecknas av "större frihet och framsteg, å andra sidan en maktkoncentration till regeringskansliet som Sverige knappt sett maken till sedan Gustav Vasa" (s.29). Dessutom styr hon "i förbifarten" en utredning om "korruption och svågerpolitik inom EU-kommissionen. Den leder till att kommissionens ordförande *Jacques Santer* och kompani tvingas avgå 1999 – den största städningen i EU:s historia", skriver Ekdal (s.30) "Därmed har revisorn styrt upp både Sverige och EU. Så vad återstår? FN, kanske?"

¹ *Ringholm: Det var inte jag som ringde* – Aftonbladet - <http://www.aftonbladet.se/nyheter/9909/26/ringholm.html>. Det verkar inte vara enda gången Bo Ringholm gör bort sig, <http://www.expressen.se/nyheter/har-ar-bosse-ringholms-grodor/>.

År 2005 blev hon erbjuden ansvaret för granskningen inom hela FN (s.39). Den enhet hon ansvarade för var *Office of Internal Oversight Services*, OIOS. OIOS hade upprättats för att ”bistå generalsekreteraren i uppdraget att leda FN” (s.7). Under sig fick hon trehundra personer på arbetsplatser över hela världen (s.45). Hon var nummer tre i rang efter generalsekreteraren. Hon avgick år 2010.

Niklas Ekdal berättar att hon i FN kallades *Ms Fearless*. Totalt orädd har hon granskat makten. Hon ”räds varken fan, troll eller diplomater – allra minst i detta, sitt förmodligen sista toppjobb vid sjuttio års ålder. Att peka på nakna kejsare är så att säga hennes specialitet”, skriver Ekdal (s.13).

Undergeneralsekreterare i FN. Ahlenius poängterar att Ban Ki-moon i sitt förhållningssätt både till henne och FN:s övriga undergeneralsekreterare verkade betona *under* och *sekreterare* och missade *general*.

Av nyfikenhet gick jag in på OIOS hemsida och sökte på Inga-Britt Ahlenius. Jag hittade ingen information alls. Jag hade trott att hennes rapporter skulle dyka upp, men jag hittade inget som var undertecknat av henne. Är det ett medvetet osynliggörande, eller förstår jag inte hur jag ska leta? Eller har Ban Ki-moon lyckats få kontroll över organisationen nu nr Ahlenius inte längre är kvar och håller tummen i ögat på honom? OIOS ska enligt reglementet vara totalt oberoende för att kunna fungera som en granskande organisation utan att riskera repressalier.

År 2007 försökte Ban Ki-moon ta kontroll eftersom OIOS ”vägrat att utreda läckor inom FN-systemet” (s.84) Inga-Britt Ahlenius menar att tanken är absurd. Dels kan OIOS inte tvinga personal att vittna. Dels har Ban Ki-moon själv också offentligt sagt att öppenhet är en ledstjärna för hans arbete. ”Att mot den bakgrunden använda den interna utredningsfunktionen för att sätta dit medarbetare som avslöjar fel och brister inom FN vore inget genidrag, vilket Ahlenius stillsamt upplyser Ban Ki-moons stab om”, skriver Ekdal (s.85)

FN

Det var intressant att läsa om FN och dess ställning i världen. FN är ett eget internationellt territorium. Det har sin egen brandkår och sitt eget postkontor med sitt eget postnummer. Marken som FN-skrapan är byggd på skänktes av *John D Rockefeller*. Blev jag överraskad? Rockefellerfamiljen verkar ha sina fingrar i de flesta kakburkar. På vilket sätt innebär detta att Rockefeller kan påverka FN? FN-skrapan byggdes under åren 1948-1952.

Generalsekreteraren har sitt kontor på 38:e våningen. Inga-Britt Ahlenius hade sitt på 35:e våningen. I boken används ofta dessa nummer för att beskriva kontakter och relationer.

En intressant uppgift handlar om siffermagi. På Koreahalvön är den mytologiska siffran 38, ”som i 38:e breddgraden där den demilitariserade zonen

mellan nord och syd löper” (s.51). I FN-skrapan har generalsekreteraren sitt kontor på 38:e våningen.

”Precis som Den heliga stolen är FN suveränt i förhållande till världnationen”, berättar Ekdal. ”Ingen amerikansk militär, polis eller tjänsteman har rätt att beträda FN:s område vid East River utan generalsekreterarens tillåtelse” (s. 244). Ekdal gör flera jämförelser med Vatikanen och han skriver att världens tre mäktigaste personer är *Påven*, *FNs generalsekreterare* och den *amerikanske presidenten*, oavsett vilka personer det är som har rollerna. Fast i dagarna verkar en maktförskjutning ha skett. *Forbes* har publicerat en artikel som menar att *Vladimir Putin* är mäktigast idag.²

FN har fått en hel del kritik genom åren. Författaren citerar från dokument (s.245). Han skriver också att: ”I den bästa av världar är FN den globala exponenten för demokrati, humanism och en internationell rättsordning. I den sämsta av världar kombinerar FN byråkratisk förlamning, cynisk stormaktspolitik och det gangsterstyre som tyvärr präglar många av medlemsländerna” (s.245).

Kritiken mot FN har lett till att makten har flyttat från FN till G8, skriver Ekdal. G8 inkluderade världens ekonomiskt starkaste länder, *Frankrike*, *Västtyskland*, *Italien*, *Japan*, *Storbritannien*, *Kanada*, *Ryssland* och *USA*. År 2014 kastades Ryssland ut ur G8, som då blev G7. Orsaken var den påstådda annekteringen av Krim – vilket är en annan historia.

Inkompetensen och den ”politiska bekvämligheten” sprider sig neråt i organisationen, vilket så småningom drabbar även de människor som FN har i uppdrag att hjälpa.

² *The World's Most Powerful People 2015* – Forbes - <http://www.forbes.com/sites/davidewalt/2015/11/04/the-worlds-most-powerful-people-2015/>

Ban Ki-moon – ”Mr Chance”

Niklas Ekdal berättar ingående om bakgrunden till valet av Ban Ki-moon som generalsekreterare för FN. Han var tidigare utrikesminister i Sydkorea och Inga-Britt Ahlenius brukar då och då i berättelsen göra jämförelser mellan de kulturkonflikter det innebär mellan den sydkoreanska utrikesministerns roll och agerande och FN:s generalsekreterares roll och agerande. Ban Ki-moon var fortfarande sydkoreansk utrikesminister trots sin nya roll i FN. Ekdal berättar att Ahlenius pendlar mellan att ”tycka synd om honom och att lida med hans misskötta organisation” (s.81). ”Han bara pratar på, medan världen lyssnar förstrött och låter sig bedras”, säger hon.

Ekdal berättar om hur Ban Ki-moon på olika sätt försöker ta kontroll över OIOS och ifrågasätta Inga-Britt Ahlenius och om de olika härskartekniker han använder mot henne. I december 2010 får hon veta att Ban Ki-moon bjudit in undergeneralsekreterarna till en offentlig smutskastning av henne. Detta hade hon blivit förvarnad om och var förberedd.

Helt klart är att Ban Ki-moon inte gillade Inga-Britt Ahlenius. Hon var ett hot mot honom. Han försökte till och med bli av med henne men reglementet räddade henne kvar. Däremot möblerade han om ordentligt i övrigt inom sekretariatet. Han gjorde sig av med alla Kofi Annans erfarna medarbetare och tillsatte egna solidariska. Han gjorde det till en poäng att anställa kvinnor och talade mycket om jämlikhet, men samtidigt hade han den sydkoreanska kvinnosynen i sitt förhållningssätt till dem.

År 2007 ombads mer än hundra personer i ledningsfunktioner att lämna in sina avskedsansökningar. Det gällde organisationens högsta tjänstemän över hela världen (s.94). De nya fick tidsbegränsade kontrakt på två år. Sen kunde man få förlängning med ett år i taget, ett steg mot att alla skulle vara beroende av Ban Ki-moons välvilja. Eftersom erfaren personal försvann så fick det

förödande konsekvenser i krissituationer, som exempelvis jordbävningen i Haiti, som Ekdal berättar ingående om.

Han underlät att anställa erfarna kompetenta män, som hade stöd av Ahlenius och andra medarbetare. Vid ett tillfälle beskrevs han som ”världens farligaste korean” vilket var en ”svidande förolämpning” eftersom konkurrensen var hård om den titeln. Den nordkoreanske diktatorn Kim Jong Il konkurrerade.

Rubriken på boken, *Mr Chance*, refererar till filmen med samma namn med Peter Sellers i huvudrollen. Peter Sellers var en trädgårdsmästare som hela sitt liv arbetat innanför trädgårdsmurarna hos en förmögen familj och som därför inte hade en aning om världen annat än genom TV-rutan. Inte förrän trädgårdens ägare dog och Mr Chance måste hitta ett liv utanför murarna. Tillfälligheter ledde till att han blev en maktfaktor, men de enda uttalanden han gjorde var korta meningar kopplade till trädgårdsarbete. De tolkas som geniala ekonomiska och samhällspolitiska uttalanden.

Mr Chance i trädgården bakom den höga muren

Ekdal citerar *Mark Twain*:

Det enda som behövs i livet är okunnighet och självförtroende,
och framgången är given (s.61).

Eftersom Ban Ki-moon själv är ointresserad av att sätta sig in i frågor, med enstaka undantag, så har han en biträdande stabschef från Sydkorea, *Kim Won-soo* som verkade vara den som hade den reella makten. Ekdal berättar att Ban Ki-moon alltid hade talskrivare som skrev hans tal. Om han fick frågor som gjorde att han hamnade utanför manus blev han hjälplös. ”All energi på 38:e våningen riktas med tiden på att skydda generalsekreteraren. Han ska undanhållas obehagliga nyheter, för att slippa ta ansvar” (s.71).

Niklas Ekdal

Jag undrar om någon författare hade varit mer lämpad att skriva den här boken än Niklas Ekdal. Han har varit FN-officer på fältet i tre omgångar. Dessutom har han varit utrikespolitisk analytiker på *Försvarsstaben* och politisk redaktör på *Dagens Nyheter* och *Expressen*. Han har också lett några TV-program med samhällsinriktning. Jag ser på Wikipedia att tidningen *DSM* år 2006 placerade honom på plats 6 bland Sveriges viktigaste opinionsbildare.

Omvärldsanalysen och beskrivningen av världsläget både för, under och efter Inga-Britt Ahlenius aktiva tid på FN avslöjar att Ekdal är en mycket kunnig person. Även om boken har några år på nacken är dessa texter fortfarande synnerligen intressanta och lärorika för den samhällsintresserade läsaren, och delvis fortfarande aktuella, i synnerhet med tanke på den intensiva globaliseringsprocess som pågår.

Inga-Britt Ahlenius och invandringen

Mångfald är enligt Ahlenius en garanti mot likriktning. Hon säger: ”Tack och lov för invandringen till Sverige. Utan den hade vi fortfarande suttit på våra mjölkbarer och ätit falukorv med vitsås. Invandringen har betytt en revolution i alla möjliga avseenden, fullständigt missförstådd av Sverigedemokraterna” (s.43). En intressant tanke! Jag hade glömt att man åt falukorv och vitsås. Jag undrar också vad SDs medlemmar och sympatisörer skulle säga om en värld utan hamburgare, pizza, kebab, spagetti med köttsås, tacos med mera?³

Ban Ki-moon och klimatet

Enligt Ekdal har Ban Ki-moon arbetet mot ”klimatförändringarna” som en prioriterad fråga. Eftersom jag kommit att intressera mig för klimatfrågorna under senare tid blev detta ett extra spännande kapitel, kapitel 6 *Glaciären* (s. 103-123).

Ekdal berättar om förarbetet inför klimatkonferensen i Köpenhamn och om generalsekreterarens larm, ”Klimatförändringarna är ett faktum”, konstaterar Ban Ki-moon (s.104). Min kommentar är att klimatförändringar alltid varit ett faktum och kommer så att förbli.

Ekdal redogör mycket intressant för den bisarra situationen inför Köpenhamnmötet, om larmen om smältande isar, ökad koldioxidhalt och ökande globala temperaturer. Han berättar om den mångtusenhövdade protestmarschen inför mötet och om kyrkklockorna som ringde 350 gånger – över hela världen - som en symbol för det gränsvärde man satt upp för koldioxidutsläppen, 350 ppm som betyder parts per million eller 350

³ Jag hittade ett bildspel på nätet som beskriver *Svenska och utländska mattraditioner*. http://hkiskolan.weebly.com/uploads/2/7/4/0/27402111/svenska_och_utlndska_mattraditioner.pdf. Intressant!

miljondelar. Bakgrunden till den siffran sattes av NASAs klimatchef *James Hansen*, vilket sen inspirerade *Al Gore*. Resten är historia som man brukar säga. Och det är en skrämmande historia, men det är en berättelse för andra artiklar.⁴

Ekdals redogörelse avslöjar inte hans eget ställningstagande, vilket jag vill ge honom en eloge för, även om han använder FN:s kritiserade och inte särskilt trovärdiga klimatpanel *IPCC* som referens vid några tillfällen. Författaren har iallafall tagit del av *Climategate*, forsknings-skandalen som avslöjade manipulerade data. Kanske kan man ana någon form av ställningstagande genom det citat han valt att inleda kapitlet med:

Två ting är oändliga: universum och den mänskliga dumheten.
Men jag är inte säker ifråga om universum.

Albert Einstein

Ekdal nämner dock som ett allvarligt faktum att haven försuras av de ökade koldioxidutsläppen (s.108), vilket dock motsägs av *Gösta Walin*, professor emeritus i oceanografi vid Göteborgs universitet, som skriver:

Haven är i grunden basiska med en pH-nivå mellan 8.0 och 8.3. En fördubbling av kolsyretrycket i atmosfären och därmed i havets ytskikt skulle medföra en minskning med ca 0.3 enheter och medan en fyrdubbling skulle sänka pH med ca 0.6 enheter. Havet skulle fortfarande vara basiskt eftersom neutralt innebär pH = 7.0. Hittills har ökningen i atmosfären varit ca 40%.⁵

Kapitlet avslutas med några kloka ord:

Medan Förenta Nationerna kämpar för att spela en roll i klimatfrågan försummas andra globala miljöproblem, som till exempel den biologiska utarmningen, föroreningen och utfiskningen av världshaven. Dessa allmänningarnas tragedier kan bara tacklas på överstatlig nivå, av organisationer som FN, men det gäller då att hålla mer än en tanke i huvudet (s.121).

Den sista slängen är naturligtvis till Ban Ki-moon. Jag blev nyfiken på hur Inga-Britt Ahlenius ställde sig i frågan. Jag kanske har läst slarvigt, men jag hittar inget klart ställningstagande även om det finns antydningar till att hon är kritiskt mot alarmismen i klimatfrågan.

⁴ Jag har just skrivit ett par artiklar till *DSM* 5 och 6/2015 som svar på en kommentar som *Anders Wijkman* skrivit i *DSM* nr 4/2015. Den kommentaren var ett svar på min recension av hans och Johan Rockströms bok *Den stora förnekelsen* som publicerades i *DSM* 3/2015. Mina tre artiklar ligger på min Boksida, <http://www.piahellertz.com/Bocker.htm>.

⁵ Några synpunkter på kolsystemet i havet och effekter av högre kolsyretryck i atmosfären, <http://www.klimatupplysningen.se/2014/05/12/om-ph-haven/>

Inga-Britt Ahlenius och kvinnorna

Ahlenius har oftast varit ensam kvinna i en värld av män. Hon är ”fostrad av män”. I ett personalmeddelande på kvinnodagen 2008 skriver hon:

Jag brukar bara ta upp könsrollsfrågor en gång om året. I morse fick jag en länk till den här videon på Youtube som jag uppmanar alla att se och diskutera. Denna typ av diskriminering är den svåraste att hantera eftersom den är indirekt. Jag är hundraprocentigt säker på att alla kvinnor har varit eller är utsatta för sådan diskriminering (s.148).

Klippet på Youtube visar enligt Ekdal hur ”amerikanska nyhetsankare och debattörer hånar kvinnor genom att kommentera bröst, kläder, smink och uppträdande” (s.148). Hillary Clinton var den främsta måltavlan och Ekdal menar att det kan ge en hint om varför hon inte nådde till Vita Huset.

Ett starkt FN behövs

Avslutningsvis konstaterar Niklas Ekdal, med Inga-Britt Ahlenius i ryggen, att ”mänskligheten står inför enorma utmaningar. Då måste ledarskapet i FN-sekretariatet vara av yppersta kaliber” (s.258). ”Att leda världens viktigaste organisation är sannerligen ingen lätt uppgift”, säger Inga-Britt Ahlenius. ”Det kan inte ges till en Mr Chance”.

Och ändå blev han återvald? Eller kanske just därför?

Rubrikerna

Jag som älskar ett vackert språk och ett poetiskt ordval blev väldigt förtjust i de rubriker författaren valt, rubriker som gav associationer till litteratur, poesi, filmer m.m. Några exempel är: *Strawberry fields*, *Ett kungarike för en kvinna*, *Viskningar och rop*, *De omutbara*, *Stolthet och fördom*, *Sömlös i Sudan*, *Så tuktas en generalsekreterare*, *Alla kungens män*, *Skratta Pajazzo*, *Moment 22*, *Fursten*, *Den gamle och nybörjarna*, *Det stora blå*, *Stadens ljus*, *Den mörka kontinenten* (som naturligtvis tar upp kvinnofrågor), *Imperiet får tillbaka*, *Den motvillige kolonialisten* för att bara nämna några få rubriker. Den beläste får säkert genast associationer till intressanta, läs- och sevärda källor.

